

נחלקו האמוראים האם קניין פירות כקניין הגוף או לא? ריש לקיש סובר שקניין הפירות אינו כקניין הגוף, ורבי יוחנן סובר שקניין הפירות הם כקניין הגוף דמי. למשל, אדם שקנה מחברו את פירות השדה, ריש לקיש סובר שאין קורא עליהם את פרשת הבכורים. אך רבי יוחנן סובר שמשום שקניין הפירות הם כקניין הקרקע אזי אפשר לקרוא את פרשת הביכורים.

עוד נפקא מינה שמובא בגמרא, אדם שקנה קרקע ופירות בזמן שהיובל נוהג, לריש לקיש אין לומר על אלו הפירות פרשת בכורים, אך לרבי יוחנן צריך לקרוא פרשת בכורים ("האדמה אשר נתת לי" לר"ל אין היא שלו, ולר"ח יש לו זיקה לאותה אדמה). שהרי נחלקו באותה נקודה, שלאחר היובל יחזרו הקרקעות לבעלים, אזי לריש לקיש אין קניין הפירות כקניין הגוף ולכן לא אומר פרשת בכורים. אבל רבי יוחנן שסובר שקניין הפירות כקניין הגוף- צריך לומר פרשת בכורים גם בזמן שהיובל נוהג.

רב יוסף מאיר נקודה נוספת בשיטת רבי יוחנן, וכך מובא בגמרא (שם מח.):

א"ר יוסף: **אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי, לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש**, דא"ר אסי א"ר יוחנן: האחין שחלקו לקוחות הן, ומחזירין זה לזה ביובל, ואי ס"ד לאו כקנין הגוף דמי, לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון.

כלומר, אם רבי יוחנן לא היה סובר שקניין הפירות כקניין הגוף דמי, אזי הוא היה סותר את עצמו בהלכה אחרת. האחים שחלקו את הקרקעות של אביהם, הם נחשבים כלקוחות- כלומר צריכים להחזיר את הקרקעות זה לזה ביובל. ואם היה סובר ר"ח שקניין הפירות הם לא כקניין הגוף, אזי היה ח"ו יכול להשתכח פרשת בכורים. מפני שלא כ"כ מצוי שיהיה אב יחיד שהוריש לבנו היחיד מכאן ועד יהושע בן נון. רבי יוחנן כן סובר שקניין הפירות הם כקניין הגוף, ולכן גם אם האחים מחזירים זה לזה ביובל את ירושת אביהם, עדיין מביאים בכורים.

אמנם לשיטת רב יוסף, רבי יוחנן מצא את ידיו ורגליו בבית המדרש, אך קיימא לן שהלכה כריש לקיש "קנין פירות לאו כקניין הגוף דמי" וכך שואל רבינו תם (ד"ה אי):

הקשה רבינו תם ואנו איך מצאנו ידיו ורגליו דקיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי?

לכאורה סתירה זו מופיעה גם ברמב"ם (ביכורים פ"ד ה"ו):

המומר שדהו לפירות הלוקח מביא ואינו קורא שקנין פירות אינו כקנין הגוף אבל מביא אדם מנכסי אשתו בכורים וקורא אף על פי שאין לו גוף הקרקע שנאמר אשר נתן לך יי' אלהיך ולביתך, אף על פי שמתה אשתו אחר שהפריש והוא בדרך מביא וקורא.

וכך מובא בהלכות שמיטה ויובל (פי"א ה"ב):

האחין שחלקו כלקוחות הן ומחזירין זה לזה חלקו ביובל, לא תבטל חלוקתן מכמות שהיתה.

מצד אחד האחים הם כלקוחות, שמחזירים זה לזה את חלקו ביובל, ומאיך אין קניין הפירות כקניין הגוף. ולכאורה יש חשש שלא יאמר עוד פרשת הביכורים אלא רק אם האב והבן הם יחידים לאורך כל הדורות?! כך הקשו הרבה מנושאי כלים של הרמב"ם, וזה לשון הלחם יהודה (שם):

וא"כ קשה לרבינו **היאך מצא ידיו ורגליו בבית המדרש?** דלקמן בפ"א מהלכות שמיטה ויובל דין כ' פסק דאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, וכיון דאינו כקנין הגוף לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון!

אך מתרץ בצורה פשוטה, שהרמב"ם התייחס לחידושו של רב חסדא. כל המחלוקת של ריש לקיש ורבי יוחנן היא רק ביובל השני, כלומר לאחר שראה האדם שהקרקע לא שלו ממש, אלא חוזרת לגאול- אזי מפסיק לומר פרשת ביכורים לפי ריש לקיש. אך כל עוד שלא עבר היובל הראשון לכולי עלמא יש לומר פרשת ביכורים "האדמה אשר נתת לי".

ע"כ גם היורשים יודעים שהקרקע באמת שלהם, גם שיהיה חלוקה מדגיש הרמב"ם "לא תבטל חלוקתן כמו שהיתה". כלומר כל אחד בדעתו מחזיק את הקרקע שלו, את האדמה אשר נתת לי- בשונה מאדם שקונה שדה לפירות בלבד.

עולה מהאמור נקודה מדהימה במחלוקת ר"ל ור"ח. שבאמת האדמה שייכת לבורא עולם "כי לי כל הארץ", וקניין הגוף של הקרקע נקנה ע"י הזיקה שיש לו. הזיקה הכי קרובה היא נחלה מאביו, אך גם היא מתחלקת בין האחים, ולכן יש ה"א שאולי אין להם זיקה מספיק חזקה. אך ראינו שגם בקניין של היובל הראשון יש זיקה לקונה כל שכן שיש לאחים שחלקו בירושה. וביובל השני, מבין האדם שאין האדמה שלו, ע"כ אין הוא אומר את פרשת הביכורים. כלומר, הזיקה אל האדמה כבר איננה מלאה, ולכן אינו יכול לומר "אשר נתת לי". "ידיו ורגליו" של רבי יוחנן, היא ההבנה שגם היסוד הנצחי קניין הגוף, יש בו ממד של קניין פירות כלומר היסוד המששתנה, וכן להיפך. ולכן האדם שקנה את פירות השדה יכול להביא ביכורים. כי גם בפירות שהם לכאורה זמניים, חל עליהם בחינה נצחית- ע"כ יאמר האדם "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה'" (לר"ח הדגש על הפרי, ולר"ל הדגש על האדמה).

[בעטרת ישועה (ליקוטם) פירש את שורש המחלוקת, דקנין פירות רומז על טוב עולם הזה, כמו שמצינו 'אוכל פירותיהן בעולם הזה' (פאה א, א), ולפי שריש לקיש היה בימי נעורותו גדול (כמו שהובא לעיל), וידע בטוב עולם הזה, על כן לאחר שחזר למוטב אמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, כי ידע שתהלוכות תבל, הבל המה מעשה תעתועים, ולשוא הוא לעבוד על תאוות עולם הזה הנקראים קנין פירות כי המה לאו כקנין הגוף דמי, אבל רבי יוחנן, אשר ממעוריו היה שוקד על דלתו התורה ולא ידע בטוב העולם הזה, אמר קנין פירות היינו טוב העולם הזה הוא כקנין הגוף, שיוכל לעבוד בעבודת גשמיית, ועל ידם להשיג את קנייני הגוף לפי שלא ידע והרגיש בתאוות עולם הזה כלל. ה"ד בדף על הדף]